

Злагода Ольга Валеріївна,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Пічкурєнко Сергій Іванович,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ДЕТЕКТИВІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасна ситуація в Україні характеризується загостренням політичної обстановки, кризовими явищами в економіці та соціальній сфері. На цьому фоні спостерігається зростання злочинності. Злочини наносять великих збитків як окремим громадянам, так і суспільству в цілому.

В таких умовах зростає необхідність значного підвищення ефективності протидії злочинності, покращення якості роботи правоохоронних органів, спрямованої на попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів та профілактику правопорушень [1].

Безсумнівно, необхідно продовжувати реформування Національної поліції, а саме поєднання в одній посаді двох функцій: слідчої та оперативної і утворення інституту детективів в Національній поліції.

Першою серед країн пострадянського простору, що запровадили досвід функціонування детективів, є Грузія. Слід звернути увагу, що у Міністерстві внутрішніх справ Грузії взагалі ліквідовано інститут слідчого. Зокрема, ліквідовано посади оперативного працівника карного розшуку. Таким чином, сталося злиття оперативно-розшукової та слідчої діяльності, що свідчить про перейняття у ході реформ американського досвіду здійснення досудового розслідування [2, с. 12].

У Грузії, як і у державах, де системно застосовуються досвід діяльності поліцейських органів США, поняття «детектив» означає назву посадової особи правоохоронних органів, яка на професійному рівні виконує функції по розслідуванню та розкриттю злочинів. Детектив, за родом діяльності, здійснює слідчі (процесуальні) та оперативні (оперативно-розшукові) функції [2, с. 13].

У січні 2017 року Національною поліцією України спільно з міжнародними партнерами було розпочато пілотний проект на базі Бориспільського відділу поліції Київської області, який об'єднував функції слідчого та оперативних працівників під єдине підпорядкування, в подальшому до проекту долучилися ряд областей України.

Ініціаторами створення таких підрозділів була Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (далі – КМЄС).

На зазначені підрозділи було покладено здійснення розслідувань за фактами скоєння найбільш складних, резонансних, тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, а також таких, що набули широкого суспільного резонансу.

Головною концепцією експерименту щодо впровадження інституту детективів в Національній поліції України є:

1) усі поліцейські мають однакові повноваження щодо виявлення, розкриття та розслідування злочинів;

2) внутрішній поділ на оперативників та слідчих в межах одного підрозділу (посади оперативників та слідчих замінити посадами «детективів»);

3) краща координація розслідувань;

4) обмін інформацією по справах в провадженні;

5) відсутність внутрішньої бюрократії (єдина система підпорядкування);

6) збалансоване навантаження;

7) створення умов для більш успішного вирішення проблем та покращення якості розслідування [3].

У зв'язку з цим, КМЄС пропонує ряд пропозицій щодо впровадження інституту «детективів», зокрема: запровадити посаду «детектив» в підрозділах кримінальної поліції з широкими повноваженнями щодо проведення досудового розслідування, негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукової діяльності, а також передбачити оперативні відділи, що проводять оперативно-технічні заходи, з метою забезпечення технічної підтримки детективів [3].

На наш погляд, цей експеримент більш направлений на розширення можливостей та надання більш розширених повноважень в першу чергу працівників оперативних підрозділів Національної поліції України, оскільки їх досвід оперативно-розшукової роботи був би поєднаний з набуттям досвіду проведення досудового розслідування, взаємодії з прокуратурою, судом, а також новими вимогами сьогодення, які стоять перед правоохоронними органами та суспільством.

Погоджуючись з думкою В. Чернея, реалізація зазначених ініціатив уже найближчим часом надала б можливість:

1) усунути подвійне підпорядкування та внутрішньовідомчі бар'єри між слідчими і оперативними підрозділами;

2) оптимізувати кадрові ресурси шляхом скорочення частини керівних посад і значного збільшення кількості працівників;

3) наділити службових осіб Національної поліції повноваженнями здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою;

4) працювати як самостійно, так і в складі групи (не витрачаючи часу на очікування виконання доручення);

5) забезпечити швидке та повне розслідування найбільш складних і резонансних злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями;

6) поліпшити якість підготовки (перепідготовки) та підвищення кваліфікації поліцейських за єдиними стандартами професійної освіти [2, с. 14].

Запровадженню інституту детективів у Національній поліції у 2020 році присвячена наукова доповідь В. Чернея спільно з С. Тіхоновим, у якій зазначили, в разі реалізації запропонованих вище законодавчих ініціатив на поліцейських буде покладено проведення всього комплексу специфічних процесуальних заходів гласного й негласного характеру, ці фахівці мають проходити підготовку в профільних закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання за єдиними навчальними програмами та подальшою фаховою спеціалізацією (з огляду на розподіл підслідності за лінійним принципом – щодо злочинів загальнокримінального спрямування, у сфері економіки, дорожньо-транспортних, кіберзлочинів тощо) [4, с. 18].

Після чого, слід внести відповідні зміни до законодавчих актів, насамперед до Кримінального процесуального кодексу України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Закону України «Про Національну поліцію». Вважаємо, що детектив повинен об'єднувати функції поліцейського слідчого підрозділу та поліцейського кримінальної поліції. Об'єднання двох функцій у посаді детектива дозволить поліцейському максимально володіти всією інформацією про хід розслідування кримінальних проваджень, а також супроводжувати провадження від початку і до кінця.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність: [Електронний ресурс]: Закон України від 18 лютого 1992 р. 2135-ХІІ. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

2. Черней В. В. Перспективи подальшого реформування органів досудового розслідування в системі Національної поліції України / Черней В. В. // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2016. – № 3 (100). – С. 5–18.

3. Презентація проекту об'єднання слідчих та оперативників (Харків, Україна 2016). Збінек Ванічек, провідний радник з питань кримінальних розслідувань КМЕС в Україні (email: zbynek.vanicek@euam-ukraine.eu).

Черней В.В., Тіхонов С.В. Перспективи запровадження інституту детективів у контексті реформування органів Національної поліції *Матеріали круглого столу* (НАВС, 17.02.2020). – Київ, 2020. – С. 14–19.